

Dzieci i młodzież w internecie – korzystanie i zagrożenia z perspektywy opiekunów

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 9 stycznia 2015 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Wiek jest jednym z głównych czynników różnicujących kompetencje cyfrowe. Ludzie młodzi mają je niemal powszechnie, przynajmniej na poziomie podstawowym, i dlatego ogromna większość z nich jest obecna w sieci. Interesowało nas, jak dalece zorientowani w korzystaniu z internetu przez dzieci i młodzież są ich opiekunowie, czyli rodzice lub dziadkowie, co wiedzą o ich obecności online i czy w jakimś stopniu starają się ją kontrolować, a ponadto jak postrzegają internet w kontekście bezpieczeństwa młodych użytkowników¹.

DZIECI I MŁODZIEŻ W INTERNECIE

Respondenci mający dzieci lub wnuki w wieku od 6 do 19 lat, które pozostają z nimi we wspólnym gospodarstwie domowym, w ogromnej większości deklarują, że przynajmniej jedno z nich korzysta z internetu. W ciągu ostatnich siedmiu lat odsetek ten zwiększył się o 6 punktów procentowych, a w stosunku do 2004 roku aż o 28 punktów, co wynika z upowszechniania się dostępu do internetu w gospodarstwach domowych.

Tabela 1

Czy któreś z dzieci w gospodarstwie domowym korzysta z internetu?	Odpowiedzi respondentów według terminów badań		
	IX 2004 (N=337)	VI 2008 (N=321)	VII 2015 (N=273)
	w procentach		
Tak	58	80	86
Nie	34	17	12
Trudno powiedzieć	8	3	3

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (302) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 1–8 lipca 2015 roku na liczącej 1044 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

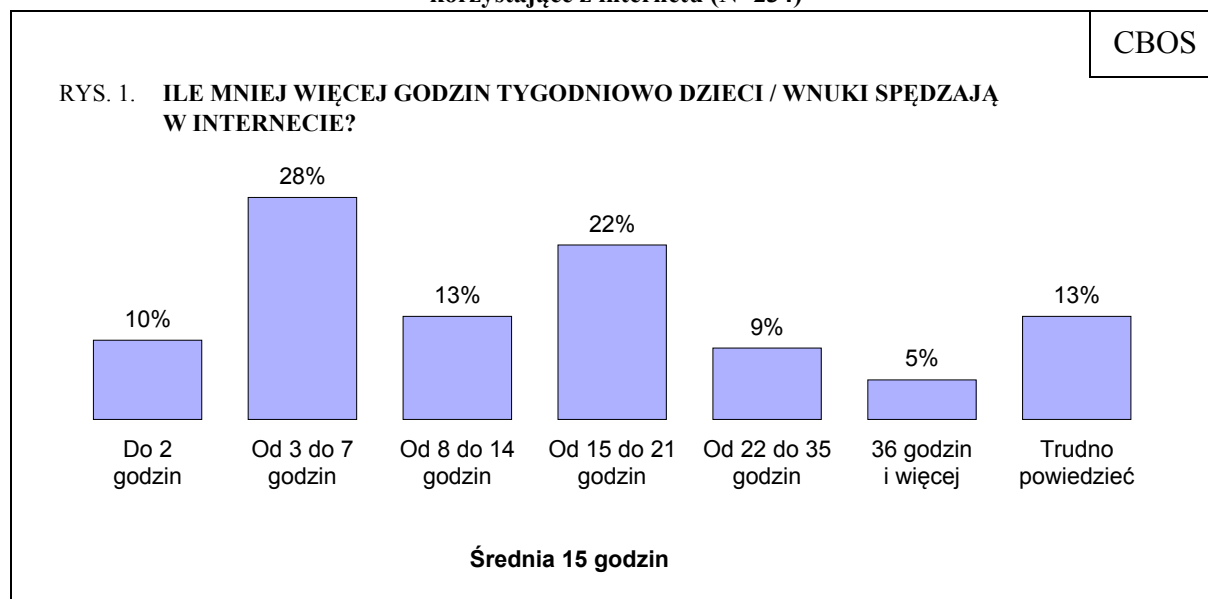
Z relacji opiekunów wynika, że z internetu częściej korzystają dzieci (młodzież) mające 13 lat i więcej niż młodsze od nich, niemniej w tej drugiej grupie zdecydowana większość również jest już w sieci. Obecność młodych ludzi online relatywnie rzadziej niż przeciętnie (67%) deklarują rodzice lub dziadkowie, którzy źle oceniają własną sytuację ekonomiczną.

Tabela 2

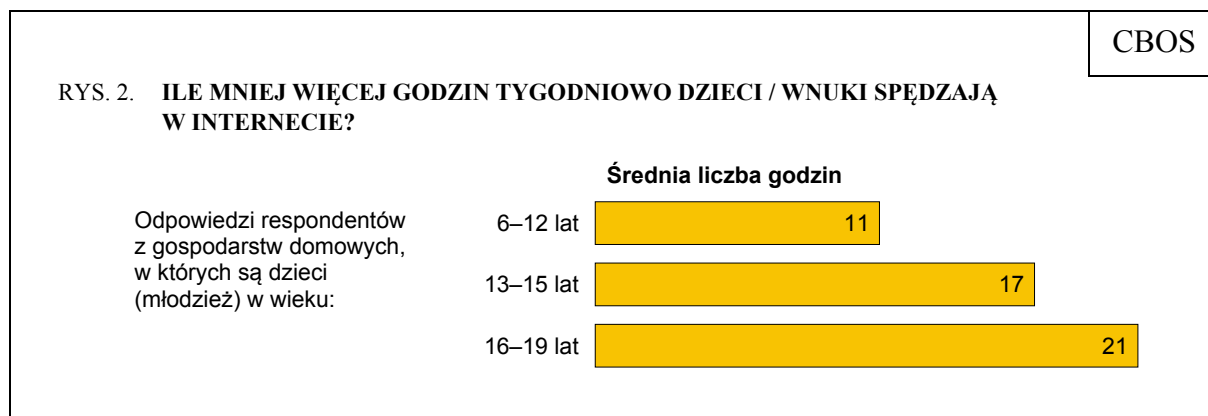
Czy któreś z dzieci w gospodarstwie domowym korzysta z internetu?	Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci (młodzież) w wieku:		
	6–12 lat	13–15 lat	16–19 lat
	w procentach		
Tak	81	95	94
Nie	16	3	3
Trudno powiedzieć	3	2	3

Według opiekunów młodzi ludzie spędzają online przeciętnie niemal 15 godzin w tygodniu. Około jednej ósmej nie potrafi ustalić dokładnego czasu.

Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci (młodzież) korzystające z internetu (N=234)

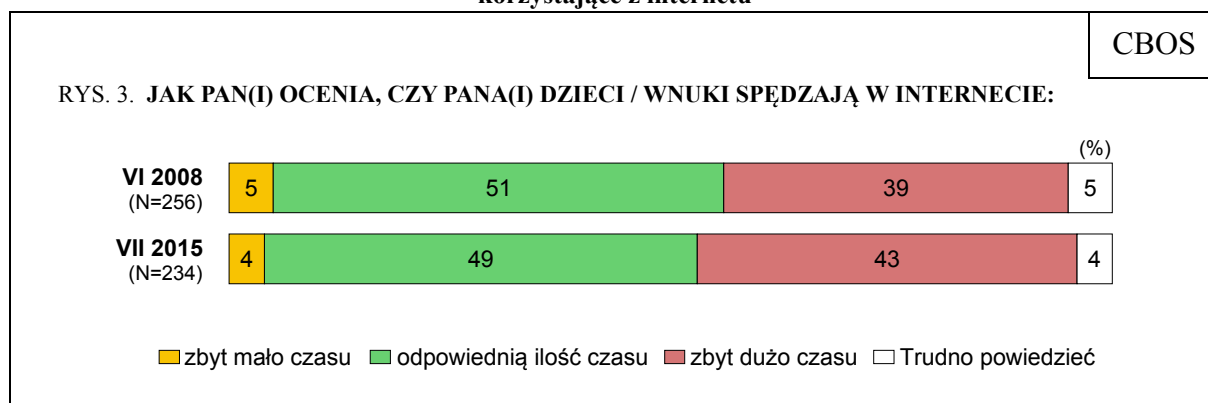

Przeciętnie najwięcej czasu w sieci spędzają młodzi ludzie mający od 16 do 19 lat, natomiast najmniej – najmłodszy internauci. Warto dodać, że istnieje istotny statystycznie związek między tym, ile godzin w sieci spędzają opiekunowie, a tym, ile spędzają dzieci/wnuki (r Pearsona=0,28).

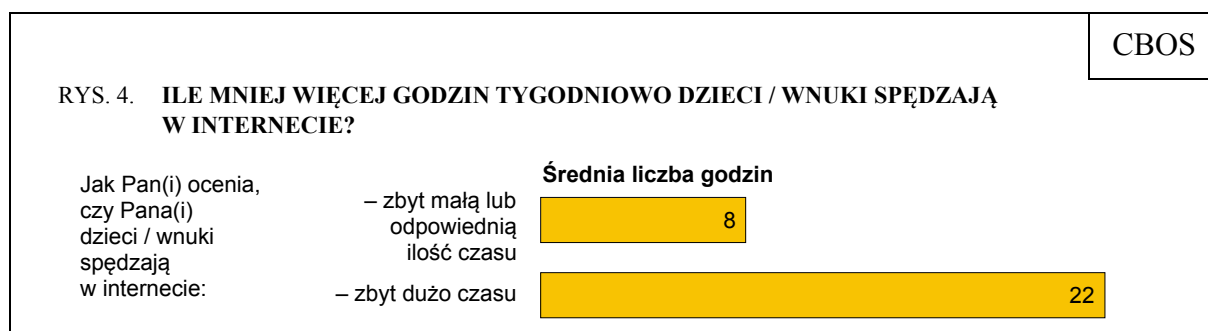

W ocenie blisko połowy badanych (49%) dzieci z ich gospodarstw domowych spędzają w internecie odpowiednią ilość czasu. Ponad dwie piąte (43%) – nieco więcej niż siedem lat temu – uważa natomiast, że ich podopieczni przebywają online zbyt długo.

Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci (młodzież) korzystające z internetu

Przez „zbyt dużo czasu” rodzice lub dziadkowie dzieci korzystających z internetu rozumieją na ogół 22 godziny tygodniowo. W przypadku dzieci, które zdaniem opiekunów spędzają w sieci odpowiednią ilość czasu lub tych nielicznych, którzy wskazują na jego niedobór, przeciętna obecność online w tygodniu jest niemal trzykrotnie krótsza.

Pominięto „trudno powiedzieć”

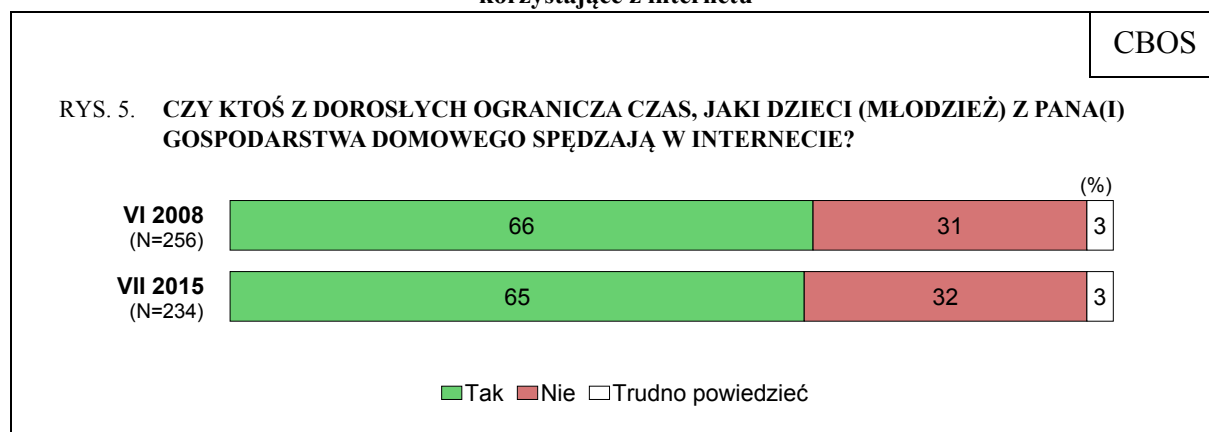
Problem spędzania w sieci zbyt długiego czasu najczęściej dotyczy internautów mających od 16 do 19 lat.

Tabela 3

Jak Pan(i) ocenia, czy Pana(i) dzieci/wnuki spędzają w internecie:	Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci (młodzież) w wieku:		
	6–12 lat	13–15 lat	16–19 lat
	w procentach		
– zbyt mało czasu	5	8	1
– odpowiednią ilość czasu	53	48	35
– zbyt dużo czasu	40	40	55
Trudno powiedzieć	2	4	9

Dwie trzecie dorosłych (65%) stara się ograniczać czas, jaki młodzi ludzie z ich gospodarstw domowych spędzają w internecie, natomiast jedna trzecia (32%) nie robi tego.

Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci (młodzież) korzystające z internetu

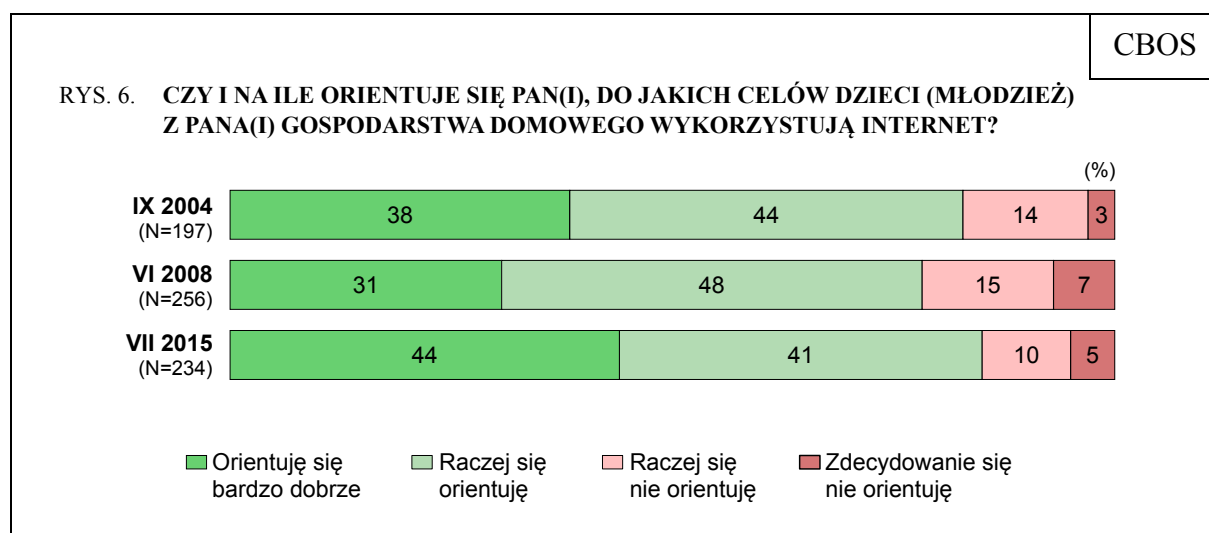

Czas spędzany online częściej, co rozumiały, kontrolują opiekunowie internautów najmłodszych oraz w wieku gimnazjalnym, natomiast rzadziej – choć również w ponad połowie przypadków – starszej młodzieży.

Tabela 4

Czy ktoś z dorosłych ogranicza czas, jaki dzieci (młodzież) z Pana(i) gospodarstwa domowego spędzają w internecie?	Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci (młodzież) w wieku:		
	6–12 lat	13–15 lat	16–19 lat
	w procentach		
Tak	74	72	52
Nie	25	25	45
Trudno powiedzieć	2	3	3

Wiedzę o tym, co robią dzieci (młodzież) w internecie, deklaruje zdecydowana większość opiekunów (85%), przy czym 44% orientuje się w tym bardzo dobrze, a 41% umiarkowanie. Niewiele o ich aktywności online wie jedna dziesiąta (10%), a pięciu na stu (5%) w ogóle nie ma orientacji w tym zakresie. Poziom zainteresowania opiekunów tym, do jakich celów dzieci wykorzystują internet, jest obecnie nieco wyższy niż siedem lat temu, ale zbliżony do zarejestrowanego w roku 2004. W stosunku do obu pomiarów z poprzedniej dekady przybyło osób, które są bardzo dobrze zorientowane w formach aktywności młodych ludzi w sieci.

Najlepiej zorientowani w tym względzie są opiekunowie najmłodszych internautów, natomiast słabiej – najstarszych, choć, ogólnie rzecz biorąc, większość z nich również twierdzi, że mniej więcej wie, do jakich celów wykorzystują oni internet.

Tabela 5

Czy i na ile orientuje się Pan(i), do jakich celów dzieci wykorzystują internet?	Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci (młodzież) w wieku:		
	6–12 lat	13–15 lat	16–19 lat
	w procentach		
Orientuję się bardzo dobrze	56	34	24
Raczej się orientuję	34	52	53
Raczej się nie orientuję	7	6	14
Zdecydowanie się nie orientuję	3	8	9

Lepiej zorientowani w tym, co dzieci lub młodzież z ich gospodarstwa domowego robią w sieci, są też ci dorośli, którzy sami korzystają z internetu. Niemal wszyscy z nich deklarują taką wiedzę, przy czym aż ponad połowa jest bardzo dobrze zorientowana.

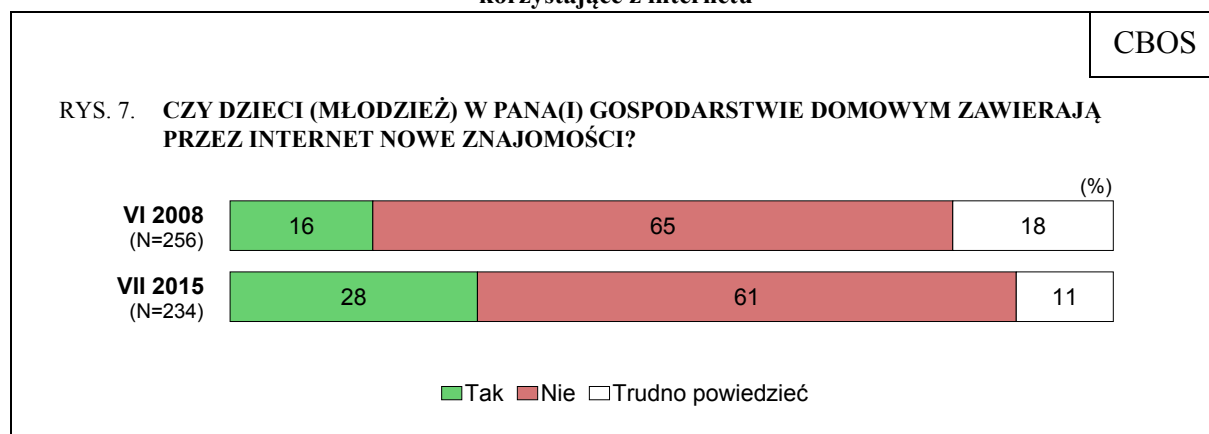
Wprawdzie niekorzystający z sieci również na ogół są w tej kwestii zorientowani, jednak niemal dwie piąte z nich niewiele wie na ten temat lub też w ogóle nie ma takiej wiedzy.

Tabela 6

Czy korzysta Pan(i) z internetu przynajmniej raz w tygodniu? Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci (młodzież) korzystające z internetu (N=234)	Czy i na ile orientuje się Pan(i), do jakich celów dzieci wykorzystują internet?			
	Orientuję się bardzo dobrze	Raczej się orientuję	Raczej się nie orientuję	Zdecydowanie się nie orientuję
	w procentach			
Tak	51	43	6	0
Nie	28	34	20	17
Ogółem	44	41	10	5

Ponad jedna czwarta badanych rodziców lub dziadków (28%) deklaruje, że młodzi ludzie z ich gospodarstw domowych zawierają przez internet nowe znajomości. Warto zauważyć, że odsetek ten niemal dwukrotnie wzrósł od 2008 roku. Nadal co najmniej trzy piąte (61%) twierdzi, że ich podopieczni nie nawiązują nowych relacji online, natomiast pozostali (11%) nie orientują się w tej kwestii. W stosunku do badania sprzed siedmiu lat ubyłoby osób nieorientowanych w kontaktach towarzyskich dzieci (młodzieży) w internecie, co jest dodatkowym potwierdzeniem obserwacji, że obecnie dorośli częściej niż przed laty zwracają uwagę na to, co młodzi ludzie robią w sieci.

Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci (młodzież) korzystające z internetu

Z relacji opiekunów wynika, że nowe znajomości online relatywnie rzadziej nawiązują najmłodszy internauci, natomiast częściej – mający od 13 do 15 lat i starsi, przy czym w odniesieniu do towarzyskiej aktywności internetowej tej drugiej grupy rodzice lub dziadkowe nieco rzadziej są zorientowani.

Tabela 7

Czy dzieci (młodzież) w Pana(i) gospodarstwie domowym zawierają przez internet nowe znajomości?	Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci/młodzież w wieku:		
	6–12 lat	13–15 lat	16–19 lat
	w procentach		
Tak	24	34	35
Nie	70	52	46
Nie wiem	6	14	19

Ponad połowa dorosłych z gospodarstw domowych, z których dzieci zawierają przez internet nowe znajomości, twierdzi, że wie, kim jest większość nowo poznanych osób lub nawet wszystkie (59%). Co piąty ma taką wiedzę tylko o niektórych kontaktach, a zbliżony odsetek nie wie nic o żadnym z nich. Można zauważyć – przy zastrzeżeniu, że niewielka liczebność ogranicza w pełni rzetelne porównanie – iż wzrosła nie tylko skala nawiązywania przez dzieci (młodzież) online nowych znajomości, ale także dorośli częściej monitorują te relacje.

Tabela 8

Czy wie Pan(i), kim są osoby, z którymi dziecko zawiera znajomości?	VI 2008 (N=41)	VII 2015 (N=64)
	w procentach	
Tak, dobrze wiem, kim są wszystkie te osoby	10	26
Tak, ogólnie wiem, kim jest większość tych osób	38	33
Tak, wiem trochę o niektórych osobach	32	21
Nie wiem	20	20

Wyniki należy interpretować ostrożnie ze względu na niewielką liczebność podgrupy

Większość kontaktów nawiązywanych za pośrednictwem internetu pozostaje wyłącznie online i nie prowadzi do spotkania face-to-face. Niespełna jedna piąta dorosłych z gospodarstw domowych, z których dzieci (młodzież) poznały kogoś w sieci (19%), deklaruje, że doszło do takiego spotkania.

Tabela 9

Czy zdarzyło się, że dzieci spotkały się z kimś poznany przez internet?	VI 2008 (N=41)	VII 2015 (N=64)
	w procentach	
Tak	17	19
Nie	76	79
Trudno powiedzieć	8	2

Wyniki należy interpretować ostrożnie ze względu na niewielką liczebność podgrupy

OBAWY I IDENTYFIKACJA ZAGROŻEŃ

Niemal trzy czwarte dorosłych mających w gospodarstwie domowym dzieci korzystające z internetu (74%) obawia się zagrożeń, jakie mogą je spotkać online, natomiast brak obaw deklaruje prawie jedna czwarta (23%). Obecnie częściej niż w ubiegłej dekadzie dorośli sądzą, że internet jest niebezpiecznym miejscem dla młodych ludzi.

Tabela 10

Czy Pan(i) osobiście obawia się zagrożeń, jakie mogą spotkać dzieci w internecie?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	IX 2004 (N=197)	VI 2008 (N=256)	VII 2015 (N=234)
	w procentach		
Zdecydowanie tak	30	29	44
Raczej tak	37	29	30
Raczej nie	21	32	17
Zdecydowanie nie	10	4	6
Trudno powiedzieć	3	6	3

Obawy o bezpieczeństwo najczęściej wyrażają opiekunowie najmłodszych internautów, natomiast najrzadziej mających od 16 do 19 lat.

Tabela 11

Czy Pan(i) osobiście obawia się zagrożeń, jakie mogą spotkać dzieci w internecie?	Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci (młodzież) w wieku:		
	6–12 lat	13–15 lat	16–19 lat
	w procentach		
Tak	79	74	65
Nie	19	23	28
Trudno powiedzieć	2	3	7

Zagrożeń związanych z obecnością w sieci częściej obawiają się opiekunowie sami korzystający z internetu niż ci, którzy z niego nie korzystają. W tej drugiej grupie relatywnie wielu nie ma wyrobionego zdania w tej sprawie.

Tabela 12

Czy korzysta Pan(i) z internetu przynajmniej raz w tygodniu? Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci (młodzież) korzystające z internetu (N=234)	Czy Pan(i) osobiście obawia się zagrożeń, jakie mogą spotkać dzieci w internecie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	77	22	1
Nie	65	24	11
Ogółem	74	23	3

Tabela 13

Jakich zagrożeń się Pan(i) obawia?	Odpowiedzi:	
	respondentów wyrażających obawy (N=173)	ogółu respondentów mających w gospodarstwie domowym dzieci korzystające z internetu (N=234)
	w procentach	
Niebezpieczne kontakty i znajomości, w tym:	58	43
– pedofile, zбочeńcy, nakłanianie do prostytucji	30	22
Szkodliwe treści, w tym:	33	25
– pornografia, treści erotyczne	17	12
– przemoc; drastyczne, brutalne sceny; agresja w filmach i grach; wulgarne słownictwo	5	4
Zagrożenia dotyczące bezpieczeństwa gospodarstwa domowego, np. kradzieże, oszustwa, wyłudzenia, w tym:	18	13
– upublicznienie prywatnych informacji, wykorzystanie przez kogoś danych osobowych w sposób szkodliwy	7	5
Uzależnienie od internetu, oderwanie od rzeczywistości	6	4
Prześladowanie, szykanowanie, krytyka, „hejt”	6	4
Werbowanie do sekt i organizacji terrorystycznych	2	1
Nieprawdziwe informacje	1	poniżej 1%
Wypowiedzi niejasne lub ogólnikowe	2	2
Trudno powiedzieć	3	2
Odmowa odpowiedzi	1	1

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ ankietowani mogli podać więcej niż jedną odpowiedź

Dorośli najczęściej obawiają się niebezpiecznych kontaktów i znajomości, które młodzi ludzie mogą nawiązać za pośrednictwem internetu (58%). Poza dość ogólnie sformułowanym lękiem przed nieodpowiednimi osobami, najsilniejsze obawy dotyczą zagrożeń o charakterze seksualnym, przede wszystkim pedofilii (30%). Na drugim miejscu wśród postrzeganych niebezpieczeństw lokują się szkodliwe treści (33%), przez które przeważnie rozumie się pornografię lub treści erotyczne (17%), rzadziej zaś wizualizacje przemocy, drastyczne i brutalne sceny w filmach lub grach komputerowych, a także wulgarne słownictwo (5%). Niespełna jedna piąta obawiających się o bezpieczeństwo dzieci w internecie (18%) mówi o sytuacjach, w których ich aktywność w sieci może zagrażać bezpieczeństwu gospodarstwa domowego. Z jednej strony chodzi o takie zjawiska, jak oszustwa, wyłudzenia czy kradzieże, a także niekontrolowane zakupy, a z drugiej – o udostępnienie w sieci, np. w serwisach społecznościowych, takich informacji, które mogą być przez kogoś wykorzystane w sposób szkodliwy. Stosunkowo niewielu badanych (6%) obawia się, że w internecie dzieci mogą paść ofiarą prześladowania lub szykanowania albo że zetkną się tam z przemocą werbalną wobec innych osób, „hejtem” czy ostrą krytyką. Tyle

samo (6%) boi się nadużywania internetu przez młodych ludzi – uzależnienia lub tego, że staną się oderwani od rzeczywistości. Nieliczni mówią o zagrożeniu werbunkiem do sekt lub islamskich organizacji terrorystycznych (2%). Jeszcze mniej ankietowanych (1%) dość ogólnie wspomina o nieprawdziwych informacjach dostępnych online.

Trzy czwarte badanych mających dzieci lub wnuki pozostające z nimi w jednym gospodarstwie domowym i korzystające z internetu (co jest wśród osób w wieku od 6 do 19 lat niemal powszechne) obawia się zagrożeń, jakie mogą je spotkać w sieci. Można zauważyć, że w stosunku do ubiegłej dekady obawy te się nasiliły. Najczęściej dotyczą one niebezpiecznych kontaktów i znajomości, które młodzi ludzie mogą nawiązać w internecie, zwłaszcza w kontekście nadużyć seksualnych i pedofilii, ale również ekspozycji na szkodliwe treści – głównie pornograficzne, rzadziej wizualizujące przemoc. Ogromna większość dorosłych twierdzi, że wie, co robią w internecie ich podopieczni. Warto zauważyć, że w porównaniu z ubiegłą dekadą przybyło zarówno opiekunów bardzo dobrze orientujących się w formach aktywności dzieci online, jak i starających się monitorować ich kontakty towarzyskie w sieci – to, z kim zawierają znajomości. Można również dodać, że lepiej zorientowani są ci dorośli, którzy sami korzystają z internetu.

Opracował
Michał FELIKSIĄK